

Kimliyindən, həyatdakı mövqeyindən asılı olmayaraq, sadəlik, mehribanlıq, təvazökarlıq uca Tanrının bəndəsinə bəxş etdiyi mənəvi zənginlikdir. Daxili zənginlik isə insanı ucaldır, təkcə yaxınlarının, doğmalarının deyil, onu tanıyan hər kəsin sevimlisinə çevirir. Kim deyir ki, insanı tanımaq çətindir. Əsla belə deyil, elə insanlar var ki, onları bir dəfə görməklə tanıyır, onun böyüklüyünə, alıcənablığına, sözün əsl mənasında, insanlığına heyrət edirsən. Yaradandan digərlərindən fərqləndirdiyi belə insanlar isə hələ sağlığında özlərinə əbədiyyət qazanırlar. Kimya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, "Şöhrət" ordenli, Əməkdar elm xadimi, akademik Rəfiqə Əliyeva da elm fədaisi olmaqla bərabər, həm də xeyirxah, humanist qəlbli insan, əsl Azərbaycan qadını kimi xatirələrdə yaşayır.

Səmərəli elmi fəaliyyəti ilə respublikamızda kimya elminin inkişafına mühüm töhfələr vermiş tanınmış alim, böyük pedaqoq Rəfiqə Əliyeva 1932-ci il sentyabrın 20-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1951-1956-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin kimya fakültəsində təhsil almış, 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetində, 1958-1960-cı illərdə isə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Kimya Problemləri İnstitutunda kiçik elmi işçi kimi çalışmışdır. 1960-1963-cü illərdə universitetin kimya fakültəsinin aspiranturasında təhsil alan Rəfiqə Əliyeva 1964-cü ildən ömrünün sonuna qədər universitetin Analitik kimya kafedrasında işləmişdir. O, 1970-ci

ildə namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmiş və professor adına layiq görülmüşdür. 2007-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 2014-cü ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

ABŞ, Fransa, İspaniya, Rusiya, Yaponiya və digər ölkələrdə keçirilən beynəlxalq simpozium və konfransların iştirakçısı, 450-dən artıq elmi əsərin, 25 dərslik və dərs vəsaitinin, 20 patentin müəllifi olan görkəmli alim ömrünün böyük hissəsini Bakı Dövlət Universiteti ilə bağlayaraq yarım əsrdən çox pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, kimya elmi sahəsində yüksəkixtisaslı kadrlar yetişdirmişdir.

Ekoloji kimya və analitik kimya sahəsində aparılan elmi-tədqiqat

Xatirələrdə yaşayan tanınmış alim

neft çıxarılan zaman axıdılan tullantı sularında, dəniz suyunda qatılaşdırılaraq təyin olunmasında istifadə edilmişdir.

Akademikin həmmüəllifliyi ilə neft sənayesinin laboratoriyaları üçün nəşr olunan iki hissədən ibarət "Neft-kimya sənayesində istifadə olunan kimyəvi analiz metodları" adlı kitablarda neft-kimya sənayesində istehsal prosesində və ətraf mühitin qorunmasında lazım olan ən vacib analiz metodları geniş şəkildə əks olunmuşdur.

B-diketonlar əsasında azobirləşmələr ilk dəfə olaraq professor Rəfiqə Əliyeva tərəfindən sintez edilmiş və fotometrik reagent kimi tətbiq edilməsi təklif olunmuşdur. Onun rəhbərliyi altında sintez edilmiş üzvi reagentlərdə kvantkimyəvi hesablamalara görə, elektron sıxlığı hesablanmış və alınan nəticəyə əsasən bu reagentlərin birbirinə nəzərən nə dərəcədə analitik effekt verməsi qabaqcadan proqnozlaşdırılmışdır.

Alim qarışıqlıqandlı kompleks birləşmələrin tədqiqi sahəsində də mühüm işlər aparmışdır. O, ilk dəfə olaraq liqand-liqand qarşılıqlı təsiri müxtəlif fiziki-kimyəvi metodlarla öyrənməklə qarışıqlıqandlı kompleks birləşmələrin alınmasında üçüncü komponentin seçilmə prinsipi haqqında müəyyən fikirlər irəli sürmüşdür. Təcrübi nəticələrə əsasən tədqiqatçı-alim müəyyən

etmişdir ki, qarışıqlıqandlı kompleks birləşmələrin alınmasında binar sistemə əlavə olunan üçüncü komponent metala koordinasiya edərsə, kompleks birləşmələr daha davamlı olur ki, bu da seçiciliyi artırır. Əgər üçüncü komponent liqandla qarşılıqlı təsirdə olarsa, onda çox vaxt kompleksmələgəlmə reaksiyalarının həssaslığı çoxalır. Akademikin bu sahədə apardığı elmi-tədqiqat işləri çoxillik təcrübəyə malik tanınmış alimlərin diqqətini cəlb etmişdir.

Akademik Rəfiqə Əliyeva fotometrik metod vasitəsilə üzvi reaktivlərdən istifadə etməklə metalların təyini metodikasının işlənilməsi və mürəkkəb obyektlərdə tətbiqi, həmçinin molein anhidridi və stirol əsasında sintez edilmiş sorbentlərdən istifadə etməklə bir sıra metalların sorbsiya imkanlarının öyrənilməsi sahəsində də tədqiqatlar aparmışdır.

Görkəmli alim, akademik, elm fədaisi Rəfiqə Əliyeva Azərbaycanın elm tarixində analitik kimya ixtisası üzrə ilk və yeganə akademik olmuşdur. O, həmçinin Nyu-York Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, Amerika Bibliografiya İnstitutu tərəfindən "2001-ci ilin adamı" və "2001-ci ilin işgüzar qadını" seçilmiş, 2005-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin təsis etdiyi "İlin alimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Mehparə ƏLİYEVA,
"Respublika".